

Numărul 44.

Oradea-mare 16/2g novembre 1903.

Anul XXXIX

Apare duminica. Abonamentul pe an 16 cor., pe $\frac{1}{2}$ de an 8, pe 3 luni 4. Pentru România pe an 20 lei.

Coșbue în ungureșce.

În literatura universală abia vom afla alte două popoare, cari să se fi separat atât de tare în contactul literar — ca Românii și Ungurii. Murul chinez al preocupărilor politice monopolizează cu perseverență esclusivism și producțiunile intelectuale-artistice.

Măcar că alte neamuri, cari au tot atâtea motive de a se urgisi politicește, dau liber parcurs producțiilor de artă, în deplină conștiință că aceste, în butul ori căror dușmăni, trebuie să se bucure întotdeauna de „salvus conductus”. Nemții, de pildă, cetese nu cu mai puțină însufiețire autorii francezi ca pe cei naționali; — iar cât pentru Ruși — urgisitul colos de la Nord — Tolstoj, Gorgij și Andreiev Leonid sunt luceferii cei mai slăviți în întreagă presa europeană.

În timpul din urmă s'au făcut și la noi încercări de a importa și de a esporta producțiile literare.

Avem traducții bune mai noue din Sienkiewicz, Zola, Ibsen, Sudermann, Hauptmann, Tolstoj, Max Nordau etc. ca să amintim numai de cele mai mari, fără de a înșiră publicațiile mai mici ale bibliotecelor de popularizare, sau bucățile singuratiche, ce apar în coloanele revistelor și a presei zilnice.

Cel dintei, care a încercat a popularisa la noi bucăți din literatura ungurească a fost poetul St. O. Iosif, publicând frumoasa traducție a „Apostolului”-ui și a altor poezii de Petöfi.

Tinerimea noastră de aici își însușește, ce e drept, în școalele medii cunoștințele destul de frumoase din literatura maghiară, dar cunoștințele aceste le evaporează în scurtă vreme în viață, tocmai pe motivul, că tinerimea și le-a însușit — oficial.

În schimb nici Ungurii nu ne omoară cu dragostea. Abia de știu măcar că există pe lume și literatură românească din lucrările reginei Carmen Sylva, traduse și aceste din limba nemțească. Și în

vreme ce reviste franceze publică destul de des bucăți din autorii noștri, iar în limba germană au apărut chiar volume mărișoare din Caragiale și Slavici (Universal-Bibliothek) și acum mai recent minunatele traduceri de V. Teconția: „M. Eminescu, Gedichte”; în literatura ungurească a străbătut cu un succes mai problematic pe scenă „O lecție” de R. D. Rosetti, și cu un succes mai deseversit „Ștefănița-Vodă” de Iosif Vulcan.

După cât știu eu, bucățile aceste n'au apărut ungureșce și în broșură, ci au ramas numai manuscris, după cum tot manuscris va fi și traducția ce dl G. Alexies o pregătește din Caragiale („Năpastă”) pentru teatrul național din Budapesta. Celebra tragediană Jászay Mari, cetindu-i-se traducția „Năpastei”, ar fi spus, că e un cap de operă al unui talent în evoluare...

Astfel avem în literatura ungurească câteva bucăți de a scriitorilor noștri risipite sporadic prin o revistă două și puține de tot în foiletoanele cătorva ziare.

Dl Kacziány Géza, distins scriitor ungar, are o colecție foarte frumoasă de traducții din autorii români. Când mi-a dat voie să dau publicității traducția poeziei „Noi vrem pământ” mi-a cetit foarte multe dintr'ensele și-mi spunea, că avea la început de gând să editeze un Almanach al scriitorilor români, în ungureșce. Receala, cu care a fost înșel, l-a făcut să abstea de la acest gând.

Un alt traducător al lui Coșbue este dl Révay Károly, care a publicat destul de des traduceri din autorii români în revista „Vasárnap Ujság”, reproduse de aici în alte jurnale. Cu permisiunea dsale, las să urmeze două traducții a dsale din Coșbue, „Mama” și „Sub patrafir”. Cea dintei apărută în o revistă ungurească, cea de a doua, pe cât știu eu, inedită.

* Cf. „Unirea” din 1902.

A n y á m

Révay Károly

A gátnál hangos csobogással
Alá sietnek a habok;
A nyárfa nyirkos szürkeségben
Egy végtelen gyászdalit susog.
A malom mellett, — hol a vízhez
Osvény vezet osvény után, —
Egy egyszerű kis házikóban
Én téged látlak jó anyám!

Kezedben orsó. Kandalódban
A kerítésről tört szilánk
Ropog időnként, és följjagat

A régi tűzhelyen a láng;
Küzdelmet vív a kialvással,
S föllobban néha fényre-fény;
Arnyék a fényvel üz játékot
A szoba távol szögletén.

Mellettek két kicsiny leányka,
És fonnak ők is ott veled;
Szegény kis árvák! nincsen apjuk,
És György ki tudja hol lehet?
Majd egyikök elkezd mesélni
A sárkányokról kedvesen,
S te hallgatsz a lány meséjét
Mélázva némán, esőndesen.

Gyakran szakad orsód fonála,
Mert benned sok gond kinyja dúl;
Ajkad susog, — nem érti senki,
Szemed néz mozdulatlanul.
Orsód lejtjed s rátekintesz,
Kuszáltnan hever az egész...
Egy szót se szólsz, nem nyulsz
utána,
S a két kis lány bámulva néz.

...One! Kétség ne tépje lelked!...
Sietve nyitasz ablakot,
Hosszan merengsz a sötét éjbe,
S egy lányka kérdi: „Ki van ott?”
„Nincs senki, csakis képze-
lődtem!”

S a bánat újra lép nagyon;
Minden szavad, a mit kiejtesz,
Egy temetési siralom.

Sokáig ott állsz és szemekkel
Az éj sötétjét kutatod:
„A téboly szállott a szívemre,
O érzem, mindjárt meghalok!
Van egy bátyátok a világban,
Rá gondolék most, jól tudom;
Nekem úgy rémlett, képzelődtem,
Hogy jelt adott az ablakon.”

„De ah, nem ő volt!... O ha
jönne!

Még átelnék egy életet!
Elment, többé nem látom arcát,
Mert a halál felém siet.
Talán az ég is úgy akarja,
Nekem ily sorsot rendele,
Hogy az én drága jó fiacskám
Fáradt pillám ne fogja le!”

M a m a

G. Coşbuç

În vaduri ape repeşi curg
Şi vuet daŭ in cale,
Iar plopi in umedul amurg
Doinesc eterna jale.
Pe malul apei se 'mpletesc
Căraşi ce duc la moară —
Acolo, mamă, te zăresc
Pe tine 'ntr'o căscioară.

Tu torei. Pe vatra veche ard,
Poenind din vreme 'n vreme,
Treî vreascuşi rupte dintr'un
gard,

Iar flacăra lor geme:
Clipsece-abiă din când in când
Cu stingerea 'n bătaie,
Lumină cu umbre-amestecând
Prin colţuri de odaie.

Cu tine doue fete staŭ
Şi tore in rând cu tine;
Sunt încă miei şi tată n'au —
Şi George nu mai vine.
Un basm cu pajuri şi cu smei
Începe-acum o fată,
Tu tacî ş-ascuţi povestea ei
Şi staî îngândurată.

Şi firul teŭ se rupe des,
Căci gânduri te frământă,
Spui şoapte fără de 'nteles,
Şi ochii tei staŭ înfă,
Scapi fusul jos; nimic nu zici
Când fusul se desfră...
Te uiti la el şi nu-l rădici
Şi fetele se miră.

...O, nu! Nu-i drept să te 'ndoeşi!
La geam tu sari de-odată,
Prin noapte-afară lung priveşi—
„Ce veşi?” întreb-o fată.
„Nimic... Mi s'a părut aşă!”

Şi jalea te răpune,
Şi fiecare vorbă-a ta
E plâns de 'ngropăciune.

Într'un târziu, nerădicând
De jos a ta privire:
„Eşti simt că voiŭ muri 'n curând,
„Că nu-mă mai sunt in fire...
„Mai şeiŭ şi eu la ce gândiam?
„Aveţi şi voi un frate...
„Mi s'a părut c'aud la geam
„Cu degetul cum bate.

„Dar n'a fost el!... Să-l ved
venind,

„Aş mai trăi o viaţă.
„E dus, şi voiŭ muri dorind
„Să-l ved odată 'n faţă.
„Aşă vrea poate Dumnezeuŭ,
„Aşă m'e datul sorţiiŭ,
„Să n'am eu pe băiatul meu
„La cap, in ceasul morţiiŭ!”

...Künn züg a szél, felhös az ég-Afară-i vënt şi e 'nnoat,
bolt,

Éjfelre fordult az idő; Şi noaptea e târzie;
Kis lányaid már elpihentek, Copilele ũ s'au culcat —
De rád az álom még se jö. Tu, inimă pustie,
Te tűzhelyednél sirsz, — s a Staî tot la vatră, 'n cet plângend:
könyben

Egy megrabolt szív vądja szól, „E dus şi nu mai vine!”
S hajnal felé elszenderülvén — Ş-adormi târziu cu mine 'n gând
Örökké rólam álmodol!... Ca să visezi de mine!

G y ó n á s

Révay Károly

Kevés, mit mondok tisztelendöm,
Szavam erőtlen, fulladok;
Meggyónom a valót illendön,
Sokat beszélni nem tudok.
Szeretnék szólni jó tettekről,
De ezzel nem rendelkezem;
Nem gondolkodtam égiekről,
Afélén nem járt az eszem,
Kereke forgott nehezen!

Idöm sem volt. Atyátlan voltam,
Kis testvéremmel élt anyám;
Érettök küzdtem, robotoltam
A kenyér szerzés nagy során.
Az éhezöket úgy sajnáltam!
Mi lesz velök, ha meghalok?
Nem láttam rémet a halálban,
Hisz' irva van, hogy jönni fog!
Egy étellel adós vagyok!

Bevallom: sok bün nyomja lel-
kem,

Kacjaz és tréfa volt elég;

Világi dolgokat szerettem,
S mindent — mi szép volt, —
tisztelék.

A bort pajtások közt megittam,
Szavamtól hangos volt a domb;
Majd virágos réten szaladtam,
S az est fonók körébe vont,
S ott táncoltam, mint egy bo-
lond:

Tetszett nekem, midön körültem
Táncolt a fiatal sereg;
Egyik tilinkón fölhevülten
Dúdolt nekünk egy éneket.
A nők negédesen bujkáltak,
Szép arcukon kiült a vágy;
S én érzém egy szép leánynak
Hó testét a ruháin át,
A mint átfogtam derekát.

Pogány valék s nem keresztény, Păgân sunt par' că, nu creştin!
Mert kerülém a templomot; Bisericos n'am fost, părinte,
De néha mégis fölkeresvén — Dar rar când m'am adus aminte,
Az ima eszembe jutott. M'am dus şi eu ca să me 'nchin.
Az Isten csak itt volt magamban, Eŭ am pe Dumnezeuŭ in mine:
És láttam őt szünetlenül; Mereŭ il simt, şi-l ved mereŭ —
Velem volt minden gondolatban! Gândesc aşă! Mai şeiŭ şi eu!
...De hagyjuk! Ő az egyedül Dar, taică, las' că Dumnezeuŭ
Ki tudja, mi van itt belül! Va şei mai bine.

Sub patrafir

G. Coşbuç

Părinte, eŭ me 'nec din piept
Şi n'am puteri de vorbă multă;
Cât voiŭ putea vorbi m'ascultă
Să-ũ spun in grabă tot şi drept.
Aş vrea să 'ncep cu fapte bune,
Dar n'am făcut, ori le-am uitat
Şi raiu 'n cap puţin m'a stat.
Şi-am fost şi prost la numără—
Şi n'am ce spune.

N'aveam nici vreme. Tata-i mort
Şi mama-i cu copii, sermana.
Ei de la mine-aştoaptă hrana,
Şi grija numai eŭ le-o port.
De-acum ei singurisa-şi o poarte!
Mi-e milă de durerea lor,
De ei m'e jale, nu că mor.
Dar cum e scris!... Că sunt dator
Şi eŭ c'o moarte.

Eŭ me cunosc; sunt păcătoş,
glume,

Că prea am dus-o 'n ris şi 'n

Prea drag m'i-a fost să fiu in lume
Şi-am prea iubit ce-a fost frumos!

Pe lângă vin voinicii roată,
Şi chioate pe deal in zori,
Şi ziua luncile cu flori,
Şi hora noaptea 'n şeqători,
Şi viaţa toată!

Şi m'a plăcut in giurul meu
Să ved flacăi pe bătatură
Şi cobza cu isonu 'n gură
Să-mi zornae zorind mereŭ.
Să ved cum se cotesc şirete
Pe-ascuns nevestele, şi-aprins
Să simt de peste brău cuprins
Truşorul cel suptire 'ncins
Al unei fete.

Akarva mást nem ingereltem,
Hagytam hogy bármit mond-
janak;
Szivemben — mert nem volt ki-
ellen, —
Soha sem támadt bős harag!
De én sokat elürtem mástol,
Pedig nem voltam gyávahad!
Nyolcz hős ledült egy taszítástól!
... De nem hoztam fejemre bajt,
Kerültem a bolondokat!

N'am dat in viața nimenui
Prilej să-mi poarte dușmănie,
Eă n'am putut să țin mânie,
Că n'am avut, părinte, cui.
Măcar mi-au tot făcut-o unii!
Și n'am fost slab, și nici fricos;
Pe opt ț-i-I daș grămadă jos —
Dar n'am ferit să-mi fac ponos
Cu toți nebunii,

Csak egyszer! Egy kedves leány-
ért
Típort el lábam egy legényt;
De munka közt, e megbántásért
Sajnálni kezdtem a szegényt.
Még barnaim is éhezének,
És ott hagyám ekém vasát,
Sietve vágtam a mezőnek,
Keresve hegyen-völgyön át
Hogy kérjem a bocsinatít!

Odată numaî... P'un flăcău
L-am dat de ziduri, pentr'o fată...
A doua zi a prins de-odată
La plug în deal să-mi pară reu.
Și nici la boi n'am dat mâncare
Și 'n brazdă plugul l-am lăsat
Și ca nebul am alergat
Pe dealuri, pe flăaău să-l cat
Să-i cer iertare.

Uram! több nines mit elbeszéljek!
De mégis!... Van egy kis dolog:
A szomszédunk engem beczézett,
Majd tenyerében hordozott.
Óreg volt ő, s ifju nejének
Sírása meghatott nagyon,
S ellent nem állva szép szemé-
nek,
Megsókólám őt egy napon.
Éz nem bűn! úgy gondolom.

Și nu mai știu... atăta-i tot.
Ba, taică, stai! E cu vecinul.
Pe palme m'alintă creștinul
Și drag m'avea ca pe-un nepot...
Și eă i-am sărutat nevasta!
El moș, ea o copilă-abia.
Mi-a fost și milă, cum plângea,
Și, Doamne, ochi frumoși ce-a-
vea —
Pecat e asta?

Tanún az Isten, tisztelendőm,
— A mi csak eszembe jutott —
Most mindent meggyóntam illen-
dön,
A többit majd elmondom ott,
Az Istennél, ha jön halálom!
Igy történt minden, ez való;
Vezeklek! mert a túl világon
Nines semmi jobb vizsgázó,
Szebb élet ott nem várható!...

Dac'am uitat ceva să spuî,
Mi-e martor Dumnezeu, părinte,
C'am spus ce mi-a venit în minte!
Și-oi spune tot, în fața Lui!
Și-acum canon... îl știu anume!
A fost așa, și n'aș cărti:
Canon e, că nu pot trăi!
Și 'ntraltă lume n'o mai fi
Ca pe-astă lume.

Comparând traducțiile dlui Révay, cea dintei e mult mai superioară celei de a doua.

Motivul l-am spus când am comentat „Földet nekünk“ a dlui Kacziány.

Atât „Noi vrem pământ“ cât și „Mama“ sunt niște sujete, cari pot fi tratate de ori ce scriitor străin. (Dl Gherea spune foarte nimerit, că „Mama“ ar putea fi iscălită ori când și de Eminescu.) Esprimând deci o sferă de idei accesibilă ori cărei literaturi, pot fi traduse cu deplin succes în ori ce limbă. Poesia „Sub patrafir“ inse este o icoană prea națională a noastră, decât să nu sufere esențiale pierderi în traducere, ori cât de dibaci ar fi traducătorul.

De aceea cred, că bucățile esclusiv populare din Coșbuc pot fi traduse cu succes mai mult sau mai puțin problematic în alte limbi, fără să se poată redă cu fidelitate nuanțele etnice, cari sunt particularitatea tipică a țeranului nostru. Sub acest raport, Coșbuc este și rămâne — *numai* al nostru!

Al. Ciura.

Catastrofa Daciei.

— Roman istoric.—

(Urmare.)

Verus își reculese toate forțele și cu paloarea morții pe fața lui schimonosită de frică, sbieră printre bulbuci de sânge spumegător:

— Luați-le buciumele! — Luați-le buciumele!
— Căci dacă vor auzi semnalul de pericol, toți suntem fii morții!

În aceeaș clipă Goții săriră peste pəriu și se aruncară cu săbiile goale asupra lui Withimir și Aelius.

Buciumele nu apucară a resună, căci se prefăcură în hârburi de puertnice lovitură de săbii.

Aelius vedându-se despoiat de unealta de a chemă ajutor, își scoase sabia și se puse în poziție de apărare, decis fiind a ș da scump viața.

Vedend Verus pericolul de moarte coborindu-se asupra capului amicului seă din copilărie, uită de ținta venirii sale în munte. În fața morții ce amenință pe amicul seă Aelius, cu care atâtea zile bune petrecuse și căruia atât de mult avea a mulțami, simțul nobil de prietenie se deșteptă și în pteptul lui stăpănit de o patimă ce-i răpise mintea.

Ca eșit din fire se aventă peste pəriu și năvăli cu sabia scoasă întru apărarea lui Aelius.

— Nu ve rădicați armele asupra acestui om! răcni răgușit.

Fața și peptul lui erau mângite de sânge crud ce-i țisniă din gură. Buzele lui tremurau de agitație și ochii lui inholbați scăpărau schintei amenințătoare.

— Nebunit-ai omule? — îl întrebă Friharza și apucându-l de braț îl ventură departe.

— Cu acest om n'aveți nimica! — se resti Verus cu furie oarbă. — Lăsați pe acest om în pace, căci la din contra se va întemplă moarte de om!

— Dacă vreai moarte, fie după placul teă! — urlă un Got uriaș.

Sabia lui rădicață licări ca un fulger și cădă cu putere îngrozitoare în peptul lui Verus.

Un urlat de moarte, înfiorător — și Verus se rostogoli în sângele seă.

— Stați, fraților! — se auzi în acest moment un glas de stentor.

Și Withimir, care prin acest strigăt cumplit mântuise viața cumnatului seă, chiar în acel moment când Goții își rădicaseră săbiile să-l străpungă, își încrucisă mânil pe pept și zise liniștit și rezolut:

— Fraților! precum ved voi ați venit după mine. Iată-me deci, aici sunt! Porunciți unde să merg și eu sunt gata să ve ascult porunca!

— Cu atât mai bine pentru tine! — zise Friharza. — Dacă te ve purtă înțelepțeșce și noi te vom cruț. Pășiți dar înainte!

Goții luară pe Aelius și Withimir la mijloc.

— Aveți datorie a me duce numaî pe mine, lăsați deci liber pe acest om! — zise Withimir galben de frică că cuvintele lui nu vor fi ascultate.

— Avem de cuget! — respuse cu ironie înțepătoare Friharza. — Suntem barbari tēmpiți la minte, cari eliberează pe inimic să cheme ajutor.

La provocarea lui Friharza, Aelius și Withimir fure nevoiți să pornească.

— Mai iute, mai iute! — îndemnă Friharza pe tovarășii seă.

Se temea să nu fi audīt Romaniī semnalul de buciūm, ce-l dăduse Aelius.

Dacă ar fi știut că Verus și la aceasta cuge-tase, când alese un loc atât de depărtat de sat, spre a-ș duce în deplinre faptul mișelesc, n'ar fi îndem-nat pe prizonerī atât de des la mers mai repede.

Pe la revērsatul zorilor eraū la poalele munte-lui. Aici Friharza își opri ceata în pădure.

Trebuā să aștepte noaptea, și numai sub scu-tul ei să treacă prin ținuturi locuite, ca nimeni să nu poată prinde de veste în ce chip s'a rentors fiul lui Athaulf în Apulum.

V

Alvamelda.

Nenorocirea care atât de repentin se prăbușise pe capul lui Aelius, îi reclamā întreaga energie de care dispunea, ca să nu-ș peardă echilibrul sufletesc. Trebuā să aibă fire de tot tare acel om, care a putut suportā fără urmări desastroase sguduirile dis-trugētoare de organism, a cărora pradā devenise. Numai conștiința sa curată, nemărginita-i nădejde și încredere în nescrutabila bunătate a providenței divine, îi mai păstrasera o lucitoare rază de mângă-ere, care inse i-a fost de ajuns să nu despereze.

Zi de zi supunerea umilită de creștin voinței Atotputernicului și neclintita nădejde în mila lui iu-bitoare de oameni fure steaua, care pătrunse cu ra-zele sale înălțătoare de spirit întunerecul gros al temniței în care gemea deja de trei săptămāni, adu-cēnd mahnitului seū suflet mângăere și speranță.

O, speranță dulce, ce s'ar alege din inimile sângerate ale celor nenorociți, dacă și tu ai fi ego-istă și i-ai părăsi în necaz! Tu inse ești pretinā fi-delă și nu te despărțești de muritorī decât cu ultima lor rēsuflare.

Aelius nădăjduā.

Trecurā trei săptămāni de când răpit de pe pragul fericirei abiā zărite, fu trântit între zidurile muceđite ale temniței. De când se chinuā aici încă nu zărise lumina soarelui și totuș nădăjduā.

Erā noapte adâncă.

Aelius se rădicā suspinând de pe așternutul de paie și-și îndreptā privirea îndurerată cătră fereastraū cea mică cât o palmă a temniței.

— O Doamne! — gemū. — Iarăș întunerec nepētruns!... Pe cei nefericiți toți îi părăsesc... Chiar și luna care în nopți solitare imi trimitea din când în când raze arginții prin fereastra temniței mele, se ascunde sub nor de necasul meū. Cu ce-mi voiū omori acum uritul? ...

În tăcerea mută a nopții se auđi un vuet ge-mētor.

Aelius ascultā.

Internul temniței de odată se lumineā de o lică-rire vênētă. Ca într'un reflex de oglindă uriașă, Ae-lius putū distinge pe câteva clipe petrele colosale din cari eraū clădite zidurile temniței. Cerul își pre-vestise mânia prin foc, și numai peste câteva se-cunde resună bubuitul clocotitor al infuriării sale.

— Se rădicā viscol — își zise robul, trântin-du-se apatic pe așternut. — Fie viscol saū senin, pentru mine tot una e.

Vuetul vântului creșcea din clipă 'n clipă, ful-gerii se aprindeā unul după altul și ploaia toren-țială începū a se isbi cu sgomot vėjăitor de coperi-șul temniței.

Și Aelius, în sgomotul inflorător de care pă-reții temniței se cutremurată, începū a toarce liniștit la firul visărilor sale. Sufletul seū căpētă aripi și în rotiri plutitoare se avēntă peste necazul prezentului. Din razele aurii ale închipuirii dornice cu incetul se închegā înaintea ochilor seī o vedenie drăgălașă de o fată frumoasă, care venise la dēnsul cu priviri de îmbărbătare în ochi și cu zimbet de mângăere pe buze.

— O, Lucila scumpă! — gemū robul trist. — Soartea noastră e mai amară decât a luceafărului de dimineață, care înainte de a se cufundā în marea de foc a soarelui resăritor, mai poate aruncā o privire însetată cătră apus, unde va apare luceafărul de seară! Iată eū sūnt împins de viu în mormēnt, și ochii mei lăcrămoși însedar te cautā să se mai în-vezelească odată înainte de a se stinge de privi-rea ta!

Trista sa cugetare rătăci apoi de la Lucila la Octavia, pe care par' că o vedea plângēnd și în ge-metul vântului, par că i audia glasul tânguitor.

De odată tresări.

Prin crepăturile uși inferecate se strecurā o dungă de lumind galbēnă și se proiectā selipicioasă pe obrazii seī inferbintați.

Oarecineva se apropiā cu pași ușori și precauți de ușa închisoriī sale.

Peste câteva clipe auđi căderea grea a pentei de fer ce ținea închisā ușa temniței...

Cu un amestec de așteptare și frică bănuitoare, Aelius sări din așternut.

Țișinile ruginite scărțăiră, și în ușa deschisā a temniței apărū o femeie cu o lampă de oleū aprinsā în mână.

Aelius uimit de vedenia ce i se înfăoșā, strigā cu bucurie:

— Alvamelda!

Femeia înfășurată într'un vël alb, își puse de-getul pe buze.

Numai la acest semn își veni Aelius în ori și înțelese că prin exclamarea sa neprecaută, s'a espus pericolului de a deșteptā pe păzitori; și sleit de cu-rentul rece al acestui cuget îngrozitor, pe câteva clipe resuflarea i se opri de spaimă.

— Nu te teme, Aelius! — îl îmbărbătā Alva-melda. — Păzitoriī tei dorm duși și m'am ingrigit ca somnul lor să fie îndestul de adânc. Dar totuș exclamarea cu care m'ai intimpinat ar fi putut pro-vocā atențiunea trecētorilor, de cumva ar fi și de aceia oameni cari ar aflā plăcere de a pribegī pe uliți, când băntue un viscol atât de înfricoșat. Pre-cauțiunea inse e bună întotdeauna, de aceea te-am făcut atent să o observi.

Alvamelda puse lampa pe lespeđile de peatră, cu cari erā padimentată temnița și închise ușa.

— Mi-am ținut cuvēntul și am venit la tine — zise Alvamelda, aruncând o privire compătimi-toare pe Aelius.

— Vēd că ești bună cătră mine și te espui pe-ricolului de a-ți perde viața numai ca să mângăi pe un străin nefericit, despre care ști inainte, că nici odată nu i se va da prilej să-ți poată rentoarce bi-nefacerea de care l'ai împărtășit. Recunesc, Alva-melda, că-ți datoresc foarte mult și me muștrā con-știința, că nu-mi voiū putea achitā datorია nici odată.

(Va urmā)

Tit Chitul

Poarta raiului.

B l e s t e m u l .

— Tragedie. —

Treî acte în versuri.

(Urmare.)

ACTUL III.

Acelaş decor ca şi la actul al doilea.
Ceasul arată miezul nopţii.

Scena I.

Stroe vine din fund unde perdelele sînt lăsate. Totuş
prin ele se vede lumina unor luminări.

STROE, LIA.

LIA, lui Stroe.

Ce-o să spunem ?

STROE.

Nu ştiu singur.

LIA.

Dar Ali ?

STROE, arată spre uşa etacului Roxandei.
E tot acolo.

LIA.

Şi ce spune ?

STROE.

Dînsul crede

Că ţi-a fost de ajutor,
C'a ucis p'un hoţ, ce 'n casă
A intrat cu gând de-omor.

LIA.

Cum, nu ştie ? Nu i-ai spus ?

STROE.

Nu ! stăpâna mea Roxanda
M'a oprit să-î spun...

LIA.

Sermanul,

Mi-a venit în ajutor ; —
El, străin se 'nduioşase !
Şi-a pus pieptul pentru mine,
Viaţa lui şi-a pus-o 'n joc !

După o pauză.

Ei, şi-acum ?

STROE.

Aştept. .

LIA.

Ce ?

STROE.

Soarta !

Ea incurcă şi desleagă.
Ori şi cât mi-aş bate capul,
Nu ghicesc ce-o să mai fie,
Şi me tem !

LIA.

Sermanul Tudor !

Eu îl iert de tot şi toate,
Şi îl plîng---

STROE.

Îl plîng şi eu !

Piaza rea i-a stat la leagăn,
S'a născut într'un ceas reu.Fie-î ţerina uşoară
Şi să-î ierte Dumnezeu !

LIA.

Ce ne facem ?

STROE.

Me rog, cerul

Să ne scape de mai reu.

LIA.

Dară când va şei şi tata !---

STROE.

Fie voia celui sfânt.

LIA.

Ai

STROE.

Me duc... Mai am de veghe.

A parte.

O, de-ar fi mai lungă noaptea !

Fiecare ceas ce fugе

Aş voi să-î ţin în loc.

LIA.

Stroe.

STROE.

Ce-î ?

LIA.

Mi-î teamă, Stroe.

Veđi, te rog, ce face tata ?

GLASUL ANCĂI, de-afară.

Hu ! hu !

Cerul tot e plin de sânge.

Hu ! hu !

LIA.

Vai, auđi ?

STROE.

Cobeşce moartea !

Revenind, căutând s-o liniştească.

Nu stăpână !... E nebuna.

Nu-şi găseşce loc nici pace.

Totdauna ţipă astfel

Când e noapte fără lună.

Azi aci, la alţii mâne.

LIA.

Dar de ce în noaptea asta

A venit aci să ţipe ...

Şei, — presimt nebunii reul

Şi cobesc nenorocire.

GLASUL ANCĂI, departe.

Hu ! hu !

STROE.

Am s'o pun d'aci pe fugă ...

LIA.

Stroe, stai !

STROE.

Me 'ntore îndată.

Dispare.

LIA, abătută.

Piere tot... nădejdea fugе,

Nici nu mai zăreşce limanul.

GLASUL ANCĂI, de-afară.

Morţi vin de se răsbună

Hu ! hu !

Uşa se deschide. Jani apare.

Scena II.

LIA, JANI.

JANI.

Te cătam.

Privește giur impregiur.

Și-mi pare bine

Că suntem o clipă singuri.

Nu plecă, — am multe-a-ți spune,

Sunt purtat de gânduri bune.

Vreau să-ți intru'n voe, Lio...

Ești frumoasă, și de-aceea

Vin așa plecat 'nainte-ți.

Ce să zic, m'a 'nvins femeia!

Vezi, și Jani-i bun la suflet

Și, vorbindu-ți drept, — il doare

Că tu, prea frumoasa-i floare,

Să te sbuciumi și să plângi.

Tu ai dreptul la iubire,

Și nu ești voi fi acela,

Care-așá, ca din senin

Să trăsnească într'un idol,

Și să calce peste-un crin!

LIA, din jețul în care stă.

Mulțămesc! și faci prea bine,

Căci iubirea când nu vine,

Bietul suflet chiar când tace,

Numai vise negre face.

Am făcut destule, Jani!

Aș dori un somn să vie

Gândul meu să nu mai șeie

Nici de rele, nici de bine,

Ci s'adorm, s'adorm cu mine!

JANI.

O! frumoșii ochi să plângă?

E păcat! Oprește plânsul.

Nici nu șeii ce mult me doare.

Fii cu fruntea mai senină

Și cu chipul suridând...

Ah! zimbirea ta e blândă

Și ești dulce și ești albă,

Și mi e dorul tot mai viu

Și mi-e drag și dulce visul

Sprijin, soț și sclav să-ți fiu.

Voește să prindă mânil Liei. Aceasta nu-l lasă.

LIA.

Dar... spuneai că-mi intri 'n voe,

Că...

JANI.

Spuneam... și-mi țin cuvântul.

Da! Voesc să-ți intru'n voe,

Dar în schimb, crezi că n'am dreptul

Ca să cer și eu ceva?

Fiecare cu ce poate,

Și-ai să vezi ce mult ți-o dai!

LIA.

Deci e tîrg! crezui o clipă, —

Și eram de tot mirată, —

Că se poate să devii

Om cu sufletul curat...

Tu ai alte gânduri înse,

Vai! ce mult m'am înșelat.

JANI.

Fac ce pot! Când lupt, nu caut

Cu ce lupt și cum me lupt.

Deci să-ți spun ce vreau cu tine.

De-î voi să me 'nțelegi,

Sunt prea sigur, — te alegi

Cu mai mult folos în viață.

Uite: — când odinioară

Ne sfidați spunând că nimeni

Nu-i ascuns în casa asta,

Am vedut pe chipu ți, Lio,

Cumcă muma ta mințea.

LIA.

Taci! să nu vorbești de mama!

JANI.

De spuneam o vorbă numai,

S'ar fi dat pe față toate.

Arată spre ușa etacului de care s'a apropiat puțin.

Un fugar i-ascuns aicea.

Eu citesc în ochi mai bine

Decât ênsiși vrăjitorii,

Și sunt sigur.

LIA.

Ah!

JANI.

Sunt sigur!

Voi voiți ca el să scape;

O să fiu pe partea voastră

Dacă tu...

LIA.

Poți fi cu iadul,

Nu cu noi!

JANI.

Cu voi și iadul!

Căci a ține 'n sin fugarul,

A luptă cu al tei tată,

Pentr'un om ce n'are lege,

E urgie! și inseamnă

Să dai mâna ta cu iadul!

LIA.

Fă ce vrei! încearcă totul,

N'am să fiu în vezi a ta --

Nu! nu! nu!

JANI.

Și cine-ți spune?

Cum? gândești că plec eu capul?

Că me 'ntorc 'napoi din drum?

Am mijloace pentru luptă, —

Soarta 'n vezi nu me sugrumă,

Ci eu caut s'o sugrum!

Ce? crezi tu că sunt o frunză

Ce se 'ntoarce după vînt,

Care tremură în aer

Și-apoi cade la pămînt?

Nu câtă că am răbdare;

Tac când vreau! dar când me 'nfuriu,

Sunt și trăsnet ce omoară.

Mama ta cu dușmănie

Me întimpină 'n tot locul.

Eu o iert, nu că mi-e teamă,

Ci fiind că-ți este mamă!

LIA.

Mamei prea puțin îi pasă

De iertarea ta!...

(Va urmá.)

Noiții conșcolari.

De la „Păduri“.

— Comitatul Hunedoara. —

9. Șolomonari.

În toată verii adeseori se arată pe sate călători grei îmbrăcați, uneori cu câte-o carte învechită la subsuoară. Ei colindă de la casă la casă căutând după „scărtoage“ (petece de opincă) și cerând de la creștini de milă. Țăranul se uită cu pic de tremur și cu neîncredere la astfel de streini. El e pățit și știe că dacă nu-i cinstesci, ei îi dai pe ușă afară, nu știi ce potea te ajunge. — Că doar acești oameni au scris în carte tot mersul vremii și ei știu multe și pot multe, nu-i bine să te joci cu ei numai așa. Țăranul superstițios și credul se înspăimântă ușor la ori și cu ochire cruntă a Șolomonarilor. El știe că șolomonarii, stăpânii bălaurilor, slobod ploile și peatra (ghiața) când vremuește. Apoi vești dta e mai bine să omenesci șolomonarii decât să te trezești cu țarina risipită.

Cum am zis, șolomonarul totdeauna e adus în ortăcie cu bălaurii. Bălaur se face șerpele, pe care nouă ani nu l-a văzut ochi de om. Când împlinesce anul al nouelea, șerpele se trage în vre-o peșteră ascunsă și te miri unde se nimerește să iase la iveală ca bălaur.

Spune Ion Sumuța din Mincelu-mic, că în ograda lui din Copileț — Doamne ce loc mândru! — într-o noapte cu vijelie, acu-s 20 ani, din chiar senin s'o căscat pământul și țelina cu un păr bătrân cu tot, o pornit din loc lăsând prăpastie în urmă loc de o întorsetură de car cu patru boi. Dimineața s'o strîns satu 'ntreg a minune la fața locului și toți își stringeau pumnii a mirăzanie și se cruceau și toți țin până în ziua de azi că locul a fost cuib de bălaur.

Șolomonarii știu locurile pe unde se țin bălaurii. Se duc la ușa peșterii și prind a ceti din cartea lor și se trezesc numai că bălaurul dă să iase. Atunci șolomonarul îl leagă la ochi cu pânză și îi pune frâu de teiș pucios în cap, se călărește pe el și se înalță amândoi sus-sus. Cât e vara tot trec la

șolomonarii, unii pe bălauri, alții pe nori negri și calea lor e din afund de sfințit până în afund de resărit. În drum ei lasă bălaurul uneori să odihnească în fundul câte unui lac, în vreme ce șolomonarii colindă pe la case și prind a ispitii pe oameni. Ei caută în ruptul capului după scărtoage — pe semne cu ele își hrănesc bălaurii. Cât poți omenesci-i! Doi ani mai înainte mai mulți pădurenii din Cerbel erau la întors de cucuruz pe hotarul Arciei, aproape de Deva. Un cerbelan, om în vârstă, prinse a povesti ce s'o întemplat mai dăunezi la ei în sat.

— Eră vreme mândră alduită, și ne pomemim cu un șolomonar rănit la piciorul drept. Eră mușcat reu de 6 colți. Spune că pornise și el cu bălaurul lui spre resărit, și când fu pe la hotaru nost, iată că-l ajunse un alt șolomonar pe la spate și din chiar senin prinse a se sfădi cu el și se încăerară la luptă. Într'aceea bălaurul protivnic își împlântă colții în piciorul lui drept, la ce el ca leșinat cădă jos, iar bălauru lui fu dus de dușman p'aci 'ncolo. În sat il omeniră toți. Se luă apoi el bietul și se duse la stână. Și omu da la rënd, nu-i dete nici măcar o lingură de jintiță, ei mi-l huidui. După patru zile s'o dus la tăul satului și doi oameni l-or petrecut. De-odată, spun că s'ar fi „involvit apa“ și s'o ridicat o „buracă“ (negură) împregiur. Atunci șolomonarul le-a poruncit să fugă și să-l lase singur. Pe semne, perii călări pe un nor, că până ai bate în palmi nu se mai vedă. Și la a treia zi de la plecarea lui, se lăsă un povoiu mare pe holde și să te miri că toată țarina părea scaldată și mândră, numai a gazdei de la stână toată tăvălită.

Spun că 'n afund de resărit ar fi ferbințeli mari vara, de aceea oamenii de acolo junghie bălaurii cu briețul și fiecare casă se bate după os de bălaur, că în care casă lipsește osul, te topești de căldură.

Emil V. Degan.

Doine și hore populare din Banat.

(Auzite de la N. Ursu din Chișoda.)

Scoală nană, nu dormi!
Scoal' aprinde luminarea.
C'o perdut badea cărarea.
Zorile acuș se varsă
Și me bagă pe fereaștră.

Doamne ține omu 'n lume,
Care vede și nu spune,
Și me vede și pe mine
Și nu spune cătră nime.

Bată-te bădiță bată,
Să te bată Dumnezeu,
Ca pe mine dorul tei,
Nici mai bine nici mai reu.
Numai cum îți voesc eu.

Badea meu de astă vară.
Acum vrea să-l iubesc iară.
Dar eți i-am spus rupt ales
Că nu pot să-l mai iubesc.

Nicolau Firu
învătător.

Poetul de la Bêrlad.

Tinêrul nostru amic, dacã se va mai bucurã de dulcea luminã a soarelui, trebuie sã ajungã poet mare. Trebuie sã ajungã, zic eu, pentru cã-l știu zãpãcit din tãlpi pãnã în vêrful celui mai lung fir de pîr ce-l are în creșcet.

Venise din Bêrlad, de-adreptul de pe banca cea mai din fund a clasei a treia gimnasiale. Nu putuse suferi tirãnia profesorilor seî, cari cereau — hãiniî de ei! — sã-și tundã pîrul și sã-și știe lecțiile. Audi, dta, sã ceri unui poet în perspectivã sã și tundã pîrul! Asta ar fi ca și cãnd ai sã rađi coama fluturãtoare a celui mai frumos cal, ori ca și cãnd ai cere codrului sã și lapede podoaba frunzelor în mijlocul verii!

Simțiea focul „sacru“ în inima sa. Fãcuse versuri admirabile, despre care o mãtușe a lui spunea cã sînt perfecțiunea intrupatã; iar un copist de la tribunal, bun prieten, de cãte ori îi cerea cãte o țigarã, îl numia divine cãntãreț. Iar copistul știea ce spune, cãci fusese prin Bucureșci lipitor de fãșii cu adrese la un ziar, și venise „în contact cu literatura.“

Asifel tinêrul amic din Bêrlad veni la Bucureșci, sã se facã poet! Ce ușor e, și ce frumos sã fi poet! Meștesugarii, ori slujbașii și alte soiuri de oameni, trebuie sã munceascã mult ca sã ajungã la liman, dar poetul e iubitul Muselor. Umbliã pe uliți, noaptea, cu gura cãscatã la luna plinã, fluierãnd vî'o sêrbã ori mai știu e ce, și adunã vorbe cum le gãseșce, una de la resãrit și alta de la apus, le ascadã în șiruri ca soldații și le potriveșce la coadã: ceacapaca, tranca-fleanca, ala-bala, calea-valea, și e gata poesia! Și iatã-ți numele tipãrit prin toate gazetele și curg laudele, și pe stradã toți te cunosc ca pe un cãne scurt de coadã, bãrbațiî te invidiazã, femeile te admirã, birjarii se sfiesc sã-ți ia leul cãnd te dai jos din birjã, prin birturi poți mãncã de geaba, cãci stãpãniî birtului sînt fericiți cã te-au avut musafir și spun dupã aceea la toți: veđi la masa asta a mãncat vestitul cutare și cutare.

În provincie e mai greũ. În Bêrlad mai ales. Toți te cunosc și ți zic pãrlitul. Dar în Bucureșci resari de-odatã ca soarele 'n zori. Cine sã stea sã întrebde de unde vine soarele? Apoi poesia nu întrebã de atestate și de diplome, ca toate celelalte sêcãturi de meștesuguri și industrii și slujbe, de cari nu te poți apucã pãnã nu arãți pitacul cã știu ceva și ești om einstit.

Ajuns în Bucureșci, a alergat direct într'o redacție. Cu talentul pe care știea cã-l are, cine sã nu-i facã loc! Are sã umple foiletoanele cu versuri, sã tune și sã fulgere în prosã contra ignorãntei ce domneșce în invêțãmântul țerii, contra stricatei societãți, contra infricoșatului bigotism ruginit, contra biseriei și a lui Dumnezeu care se mai crede stãpan al lumii! Din nefericire îi luaserã alții înainte, tot

ca el, și nu mai erã loc în redacție. N'a disperat amicul, a primit de o camdatã sã fie incasator.

Poesia îi sta ghimpe la inimã. Dar cei din redacție îl luaũ la vale cu versurile lui. Nerođii, ce pricep ei! Și nu știu cum s'a fãcut, cã într'o zi s'a pomenit la un maestru al poesiei cerẽndu-i sfat. Mãestrul, punẽnd ochelarii pe nasul seũ, prin care de altfel și vorbiã, a inceput sã-i dea povețe.

— Totul este, iubitul meu, sã ai rime diamantine și ritm de trompetã. Ce ai sã spui în vers, e indiferent, cu atãta mai bine cãnd n'ai nimic de spus. Ascultã clapele clavierului do-do-mi fa-sol-re. Silabele versului sã corespundã tonului clapelor. Iatã de pildã un vestit vers al meu: *E gnu? Ba nu, e mu, e mi, e ma!* Nu înțelegi? Veđi asta e taina poesiei. Gnu e un patruped prin care eu represent virtuțile astrale. Sînt aceste virtuți în societatea noastrã? Observã delicatul respons: Ba nu! care ascunde doue comori ale spiritului meu. Ce virtuți? Banu, asta e tot, și veđi cum am adus lucru! Nu sînt virtuți în lume, ei *mu*. Prin acest *mu* înțeleg mugetul patimilor, *mi* simbolizeazã plãngerile nefericiților, ale copiilor mei, iar cãnd zic *ma* par cã veđi cãscãndu-se o prãpastie înflorãtoare. Lumea noastrã este idiotã, dar în poesie așã se spun lucrurile, prin alegorii și simboluri.

Bietul amic se zãpãcise și mai reũ. Rime diamantine, ritm de trompetã, clape de clavier și mi-momu! S'a trudit ziua intregã sã facã și el ceva, i se pãrea prostie fãrã pãreche. Nu știea cã tocmai asta erã culmea poesiei. Tot ce i s'a pãrut mai bun a fost versurile:

Fa-mi-re-mi-la-sol
lah-ni-e-si-ra-sol

Aceeaș vocalã și sus și jos. Dar ce sã înțelegã lumea prin iahnie și rasol? I se pãrea și lui prea de tot. A doua zi inse, mergẽnd la mãestru, acesta erã sã-l sãrute de bucurie.

— Perfect! Aceste doue versuri sînt de o útmitoare sugestiune. Un psalm modern! Totul e un amestec de miserie în lume, și acest lucru îl simbolisãm prin iahnie, iar rasolul vrea sã zicã...

Ce trebuia sã zicã rasolul, nu știea în grabã nici mãestrul. Dar trebuia sã simbolizeze ceva, mare, profund, neînțeles de toți profaniî. Și ori și ce ar fi simbolisat, cuvẽntul erã perfect ales, turnat în bronz, cel mai potrivit pentru ceea ce avea și trebuia sã spuie.

La vre-o cãteva zile, tinêrul amic care se pusesse cu tot temeul pe rime diamantine, s'a intêlnit prin nu știu ce intêmplare cu un alt maestru al poesiei, și din vorbã în vorbã, i-a spus povestea rimelor.

— Nu, domnule! Rimele nu sînt totul în poesie. Se fac poesii foarte frumoase fãrã de rimã. Ticãloși ori mai fi fost Grecii și Romaniî, care au îndrãsnit sã aibã o vastã literaturã poetieã, fãrã sã cunoascã rima! Dacã toate cuvintele limbei noastre ar avea rimã, lucsul ar fi cuvinte și frumos. Dar avem nespuse de multe cuvinte care n'au rimã. Ce te faci cu ele? cu ce rimezi suflet, inimã, patimã, fulger, cadru, galben, lãnged, aspru, șubred, muced, cerb, caprã, vecinic, și cãte și mai cãte! Alte cuvinte au o singurã rimã, pinteã — sprinten, crãnguri — singuri, ingeri — plãngerii, mult — ascult, dulce — culce și așã mai departe. Cãnd veđi un vers în coadã cu dulce, știu cu ochii inchisți cã al doilea

o să aibă în coadă pe culce! Și cum string în chingi poezii voștri limba și cum se întorc pe toate părțile să aducă oarecum într'acelaș loc două vorbe, cari nu se întînesc poate 'n viața lor în gura oamenilor cuminți, numai ca să aibă o rimă! Iar mu-mi-mo al dtale este nebulie goală.

Și i-a mai spus multe altele, și a zăpăcit și mai reu pe bietul amic de la Bêrlad. Șovăia acum între prosă și poezie, dar fiind că focul sacru nu-l slăbia de loc, el n'a stat mult să se gândească.

Uitasem să ve spun, că amicul e tinăr. Veți fi înțeles asta și dvoastre, din clipa în care v'am spus că ajunsese până în clasa a treia a gimnasiului. Dar aș vrea să nu ve înșelați, ca să-l credeți cumva copil. Nu, avea când a plecat de pe bancă optsprezece ani, căci de multa iubire a cărții zăbovise tot câte doi ani într'o clasă, și cu o laudabilă perseverență. Acum e de douezeci de ani, și are s'ajungă poet mare, mai mare și decât maestrul seü, judecând după epitetele — nu ornante, ci necesarii — cu care maestrul îl recomandă publicului cetitor. Iar maestrul știe mai bine.

Amicul nostru serie acum mereu într'o gazetă, serie veșnic. În prosă tabărește măcar odată pe săptămână asupra profesorilor de la Bêrlad, că nu șciü să conjuge substantivele și să decline verbele lăti-neșci, că nu șciü carte, că învățământul nostru e în continuu regres grație miserabililor profesori ce-l avem în toată țara. Și dă soluții, și atacă și îndreptează programele, și citează pe Ziller și pe Herbart și pe Aristotele. Tabără apoi asupra a tot ce se poate discuta, și face teorii, ferească sfântul să încapă pe mâna lui, că șcie toate și toate le vede. Iscălește cu pseudonime, când ceartă și dojenește. Să nu ereți că nu-ș iscălește numele de teamă că va fi dat pe față că e pârlitul din Bêrlad! Aș! El are tăria convingerilor. Probă? Probă-e, că poeziile le iscălește cu numele seü. Da! Să-l șcie toți, mai ales cei de la Bêrlad. Îți spun eu că are s'ajungă om mare, mai ales că toate poeziile lui sînt înțelese de el și de maestru, si azi lumea o să fie biruită prin iahniă și rasol.

G. Coșbue.

Iubirea de teatru.

Pe ziua de 25 octombrie 1903, cu ocazia aniversării înființării soc. dramatice din Iași, a apărut o revistă intitulată: „Număr festiv“ în care s'aü publicat mai multe reflecții ale artiștilor și scriitorilor români asupra artei dramatice.

Una din cele mai frumoase bucăți, este următoarea, trimisă de dl C. Nottara, artist societar al Teatrului Național din București:

„Iubirea de teatru“.

Pe lângă iubirea de țară și iubirea de mamă, pentru actor mai este și iubirea de teatru, dacă nu mai mare decât iubirea de amantă, dar tot atât de expansivă și cu mult mai statornică.

Contactul cu teatrul este o împărechiere de veci, pe câtă vreme apropierea de amantă este supusă la schimbările capricioase ce se pot ivi din ori ce parte, și pe tot momentul.

Teatrul te robește fără să-ți dai seamă; pentru el îți jertfești toate bunurile de pe pământ, — mai ales

actrița, fiind și săracă, își dă zalog tinerețea, pentru o bucată de pâine, ca să poată fi în teatru; și ca să rămăe într'ensul, stă încătușată, în lăncedeală, cu zilele într'un traiu nepotrivit și fără scântee de poezie.

Actorul renunță la ori ce prestigiu și se mulțumește cu acela ce-l capătă în teatru, fiind că se simte ridicat la culmi neînchipuite. Izbândile ce obține pe scenă sînt tot atât de prețioase ca și trofeele dintr'un război, și ori câți lauri ar culege, nu-i este dat să doarmă pe ei, pentru că îndemnul d'a se înalță tot mai sus, il imboldește ca și cel mai ascuțit prieten; și intocmai ca alpinistul care își sângerează degetele agățându-se de colturile stâncei prăbușitoare ca să ajungă la vârful ei, și să predomine cu privirea totul, așă și actorul suie pe culme, lăsându-și fășie cu fășie din carnea lui, pentru a fi — aceea ce mulți nu pot fi.

C. Nottara.

LITERATURĂ.

Un nou volum de dl Sim. Fl. Marian. Distingul nostru folklorist, dl Sim. Fl. Marian, membru al Academiei Române, a scos la lumină un nou volum din prețioasele sale studii folkloriste. Acesta poartă titlul: „Insectele, în limba, credințele și obiceiurile Românilor“. Cartea aceasta ne ofere roada unor stăruințe de mai mulți ani. Cuprinde în sine toate numirile, legendele, datinele și credințele Românilor de pretotindenă a peste o sută și optzeci de specii de insecte, și paste noue sute de numiri scoase din graul poporului. Aceasta arată că, intocmai ca celelalte volume ale dlui Marian, astfel și acesta este de o naltă valoare literară. Constatând meritul acesta, însemnăm din prefață și pe aceia cari i-aü dat mână de ajutor la compunerea lucrării și căroro le mulțumește cu dragă inimă. Aceștia sînt: părintele V. Bălășel preot și învățator în România comuna Ștefanești, dl Th. A. Bogdan învățator în Bistrița, dl Per. Papahagi din Macedonia, dl S. Theodorescu-Chirilean învățator în România comuna Zorleni și dl El. Pop învățator pensionat în Șomcuta-mare. Publicațiunea a apărut în edițiunea Academiei Române la București. Prețul 6 lei.

O nouă traducere germană a lui Eminescu. Eminescu este poetul nostru care mai mult a fost tradus în limba germană. Traducerea cea mai nouă a apărut zilele trecute la București, de dl V. Teconția. (M. Eminescu. Gedichte. Deutsch von V. Teconția.) Opiniunea unanimă a oamenilor competenți este, că traducerea dlui Teconția a reușit excelent. Ea mai are și meritul, că traducătorul a tradus și din poeziile postume ale poetului. Volumul e precedat de o prefață scrisă de dl Ioan Scurtu. De vëndare la administrația ziarului „Rumänischer Lloyd“ în București. Prețul 2 lei.

Printre Picături. Sub titlul acesta dl Radu D. Rosetti a scos zilele trecute de sub tipar la București un volum de novelete, schițe și impresii de călătorie, peste trei-zece. Dl Radu D. Rosetti, ori ce i-ar zice critica, este unul din autorii cei mai cетиți ai publicului. Volumele sale, cari apar an de an, aü trecere mare prin librării. Asta se probează prin faptul că pentru toate publicațiunile sale își găsește editor. Causa pentru care scrierile sale își fac ușor drum în publicul cetitor, este că acelea sînt ușoare.

Aceeaș calitate caracterizează și bueățile din noul său volum. Acesta are o estensiune mai mare decât cele de mai înainte, căci cuprinde 291 pagini. E tipărit foarte elegant în tipografia „Minerva“ din București. Editura librăriei V. Stănciulescu în Ploiești. Prețul 3 lei 50 bani.

Academia Română a ținut vineri la 7/20 novembre ședință publică. Cu asta ocaziune au făcut comunicări d-nii dr. V. Babeș și I. Bianu. Dl dr. V. Babeș a vorbit despre moștenirea boalelor părinților. Dl Bianu a făcut o comunicare despre răspunsul mitropolitului Moldovei Varlam, tipărit la 1775, în potriua catechismului calvin.

Conferențe literare la Societatea Petru Maior. În cele două duminici din urmă au ținut conferențe literare d-nii Oct. C. Tăslăuanu și Horia Petra Petrescu. Primul a vorbit despre ideile fundamentale ale pesimizmului lui Schopenhauer. Al doile despre Mihail Eminescu.

Conferențe literare în Cluj. Tinerimea română de la universitatea din Cluj ține în toamna aceasta conferențe literare în localul casei române. La aceste asistă și inteligența de acolo. Din lucrările literare cetite se relevă: studiul „Veronica Micle și Maria Cunțanu“ de I. U. Sorieș și „Deochiata“ schiță de G. Stoica. În sâmbăta trecută s-a dat concursul și tinerul artist Simionescu-Simicel, care a cântat cu mandolina diverse piese, mai cu seamă românești.

Calendarul Unirii pe anul 1904 a apărut în Blaj cu un cuprins variat și interesant. În frunte e portretul Pr. Sale episcopului dr. Vasiliu Hossu din Lugoj. În partea literară sunt și alte ilustrațiuni. Calendarul mai cuprinde și șematismul întregii provincii metropolitane gr. cat. de Alba-Iulia și Făgăraș. Prețul 50 fileri.

T E A T R U.

La Teatrul Național din București dșoara Agata Bârsescu debutează cu mare succes. Marți a jucat în „Messalina“ tragedie în 5 acte de Wilbrandt. Marța viitoare se va juca „Fedora“ de Sardou; joi „Teresa Raquin“ de Em. Zola, publicată de mult și în coloanele noastre.

Concert și teatru în Brașov. Societatea „Lumina“ a sodalilor români din Brașov a dat în sâmbăta trecută o serată musicală și teatrală. S'a cântat și declamat; apoi s'a jucat comedia „Vistavoiul Marcu“ de Theohar Alexi. În urmă a fost dans.

Concert și teatru în Hunedoara. Tinerimea română din Hunedoara a aranjat ieri joi în 26 novembre n. o serată musicală teatrală. Corul a cântat compoziții de Dima și de alții; s'au declamat poesii de Coșbuc și Speranța. S'a predat monologul „Pentru ce am ramas flăcău bătrân“ de Ant. Pop. S'a jucat actul II din „Despot vodă“ de V. Alecsandri. În fine dans.

Concert și teatru în Reșița-montană. Reuniunea româna de cântări și muzică din Reșița-montană a aranjat în sâmbăta trecută concert și teatru. S'au cântat compoziții de Paulian, Ionescu și Musicescu. S'a jucat: „Salon fără pat“ comedie într'un act de Theohar Alexi și s'a predat monologul „Pe neașteptate“ de Ant. Pop.

MUSICĂ.

Concert în Blaj. Societatea meseriașilor din Blaj a dat în sâmbăta trecută, cu ocaziunea inaugurării sale, o serată musicală. Program: 1, Cuvânt de deschidere rostit de presidentul prof. Gavril Precup. 2, „Viața țigănească“, de Schumann, cor mixt cu soluri cântate de dna Emilia Domșa, dșoara Aneta Nagy, d-nii Ilie Mircea, Aurel Maniu și Augustin Gruia. 3, a, „Când luna maiu“, romanță de M. Scarlat. b, „Stancuța“, horă, esecutate pe cimbală de dșoara Aneta Nagy, 4, „Rada“, baladă de G. Coșbuc, predată de dșoara Aurelia Gruia. 5, „Vivandiera“, de Flechtenmacher, cor mixt. 6, „Me legănai“, de Georgescu, cântare cu acompaniament de pian, esecutată de dșoara Aneta Nagy. 7, „Barbu Lăutarul“, canțonetă de V. Alecsandri, predată de dl Augustin Gruia. După esecutarea programului a început dansul.

Serată musicală română în Viena. Clubul român din Viena, înființat de curând, a dat la 14 l. c. n., cu concursul dlui Zaharia Bârsan o serată musicală-declamatorică. Programa a fost următoarea: 1, Cuvântul presidentului Sandulovici. 2, Deșteaptă-te Române, cântat pe pian de dșoara Lazar. 3, Zaharia Bârsan, Satira III de Eminescu. 4, Duette: violină și pian — domnișoara Lazar și dl Adrian Forga. 5, Amintiri din viață, de dl Novacovici. 6, Dșoara Lazar — imnul studentesc italian. 7, Zaharia Bârsan — „Vlad Tepeș“. 8, Cuvânt de închidere. Serata a reușit eseculent.

Monumentul compozitorului Ivanovici. Dșoara Agata Bârsescu a luat inițiativa la București să dea un mare concert pentru fondul ridicării unei statue compozitorului român majorul Ivanovici, fostul inspector al muzicelor militare din România, autorul renumitului vals „Valurile Dunării“ și al altor compoziții musicale de dans.

Serbarea memoriei lui Vorobchievici. Reuniunea română de cânt „Armonia“ din Cernăuți a aranjat la 9 novembre n. o serbare artistică în amintirea lui Vorobchievici. Programul eră compus numai din compoziții de ale regretatului compozitor. Profesorul Bodnărescu a ținut un discurs festiv, apoi s'a desvilit portretul lui Vorobchievici.

Curs de muzică pentru dirigenți de coruri. Dl I. Vidu, învățător în Lugoj, va ținea începând din 15 decembrie și până 'n 1 februarie 1904 un curs pentru dirigenți de coruri. Cei ce doresc a lua parte, au a înșeiință pe dl Vidu până 'n 10 decembrie. Tacsă de instruire pentru întregul curs 30 coroane, care se plăteșce înainte. Alte detaiuri se dau prin dl Vidu.

Mandolinistul Simionescu-Simicel la Arad. Tinerul artist din România, dl Simionescu-Simicel, în turneul său a cântat luna trecută în Arad, în sala otelului Vass, în preșința unui public numeros. Din Arad avea să meargă la Timișoara, Lugoj, Caransebeș și eventual în unele orașe din Transilvania.

Piese musicale noue. Dl I. Cl. Iuga, rigorosant în drept, a scos la lumină următoarele compoziții ale sale: „Marșul studenților“ pentru pian; „Vioarele de iarnă“ polca-mazur, pentru pian; „Resignare“ romanță pentru voce și pian. De vëndare la autorul în Gherla. Dl Iuga va publică în curând un nou marș, intitulat: „Thalia Română.“

BISERICĂ și ȘCOALĂ.

Sfințirea noului edificiu școlar în Seliște, pe care am anunțat-o în nr. trecut, s'a făcut în sâmbăta trecută cu mare solenitate. Actul sfințirii a fost condus de însuș În. Pr. Ssa arhiepiscopul și metropolitul Ioan Mețianu.

Consistoriul metropolitan din Sibiliu a ținut la 24 l. c. n. ședință plenară pentru promulgarea concluziilor luate în congresul național bisericesc și pentru a lua dispozițiile trebuitoare în scopul de a pune în lucrare acele concluze.

Studentii români din Bologna s'a constituit într-o societate numită „Cercul studenților din Bologna”. De și de abia de un an funcționează, societatea are o frumoasă bibliotecă. Societatea a început să țină conferențe științifice și literare. Din banii adunați prin cotisațiuni și diferite donațiuni, societatea vine în ajutorul studenților săraci, tipărindu-le tesele de licență sau doctorat. Dacă starea materială a Societății e așa de înfloritoare, se datorește ajutorului ce l-a dat contesa Maria de Ventusolli, care se trage din părinți români. E de remarcat numărul cel mare de studenți italieni cari iați parte ori de câte ori se țin conferințele „Cercului studenților români.” Azi societatea numără peste 50 de membri.

Promoțiune. Dl *Virgil Olariu*, candidat de advocat din Orăștie, a fost promovat la universitatea din Cluj la 14 l. c. doctor în drept.

C E E N O U ?

Hymen. Dl *Augustin Caliani* profesor în Blaj și dsoara *Mărioara Vișa* s'a cununat în duminica trecută în Lumperd. — Dl *Vasile Moldovan*, absolvent de teologie din diecesa Blajului, s'a logodit cu dsoara *Cornelia Moldovan* din Cergăul-mic. — Dl *George Băluțiu*, contabil la institutul de credit „Cugerana” din Cugir și dsoara *Sofia Olariu* tot de acolo s'a cununat la 15 novembre n. — Dl *Ioan Costa*, profesor în Arad și dsoara *Tulia Bogdan* din Siria s'a cununat. — Dl *Septimiu Popa* și dsoara *Maria Stoica* s'a cununat în duminica trecută în Veneția-de-jos — Dl *Romul Frateș* învățator și dsoara *Victoria Sfetea* din Brașov-Tocile s'a cununat marți — Dl *Augustin Krainer*, sublocotenent în regimentul 21 de infanterie, s'a logodit cu dsoara *Cornelia Maior*, fiica dlui subjude regese Vasiliu Maior din Husaseu de lângă Blaj.

Mobilar tradițional român. Școala specială din Câmpulung în Bucovina, a cărei devisă este învierea și propagarea mobilierului tradițional român bucovinean, a reușit bine în stăruința sa. După niște obiecte tradiționale străvechi, cari se găseau încă sporadic la Români din munții carpați, păstrate ca niște reliquii sfinte, s'a compus mobilierul unei odăi complete, care reprezintă o adevărată artă națională. Nu numai unii Români fruntași, dar și câțiva străini s'a comandat astfel de mobilier.

Bancă nouă în Bihor. La Vașcău se inițiază înființarea unui institut românesc de bani. În fruntea mișcării stau preoții Atanasie Popa din Câmpianu-de-jos, George Bogdan din Cărpinet, Ilie Burzaș din Susțiu, Miron Botișel din Șteiu, Alexandru Pele din B. Lazuri, Teodor Teaha din Câmp, Nicolaș Bog-

dan proprietar în Poeni-de-sus și alții. Astfel Români din părțile Vașcăului vor întemeia a doua bancă românească în Bihor, întrecând pe beinșeni, unde încă nu este nici un institut românesc de bani și unde poporul românesc se exploatează în folosul unor elemente antiromânești. (Cu ajutorul unor așa numiți „fruntași” români. Red.)

Au murit: *Tica Baciū n. Moldovan*, la 15 novembre, în etate de 80 ani în Orăștie; o gelesc dnu George Baciū, comerciant în Orăștie și Ioan Baciū, comerciant în Hațeg, ca fiu cu familiile lor, cărora le trimitem condolențele noastre; — *Catarina Bălănescu*, soția dlui Ilie Bălănescu, în Reșița-montană, la 22 novembre, în etate de 53 ani.

Călimdarul săptămânei.

Dumin. a 25-a după Rusalii, ev. 8 dela Luca, gl. 8, v. 3.

Ziua săpt.	Călimdarul vechi	Călimd nou
Duminică 16	† Ap. Ev. Mateiu	29 Sturnina
Luni 17	P. Grigorie	30 Andrei Ap.
Marți 18	M. Platon	1 Dec. Eligiu
Mercuri 29	Pr. Avdie	2 Bibiana
Joi 20	C. Grigor. P. Proclu	3 Fr. Xav.
Vineri 21	(†) Într. în bis.	4 Barbara
Sambătă 22	Ap. Filimon	5 Sava

Avis abonanților noștri. Apropiindu-se finea anului, rugăm pe toți aceia cari primese foaia noastră și încă nu s'a achitat abonamentele, să binevoiască a-le refuși, căci abonamentele se plătesc înainte.

Proprietar, redactor răspundător și editor.
IOSIF VULCAN (STRADA ALDAS NR 14/2006)

BIHOREANA

institut de credit și economii
societate pe acții

în ORADEA-MARE.

Capital social 600.000 coroane.

1. Primește bani spre fructificare pe lângă libele de depuneri, sau în cont curent și după banii depuși spre fructificare plătește interese de 4½%. Darea după interesele de depuneri o plătește institutul.

2. Acoardă împrumuturi ipotecare.

3. Acoardă împrumuturi simple țărănești pe obligațiuni cu convenții (credite personale țărănești.)

4. Escomptează cambii (polițe), efecte și pretensiuni sigure către casse publice cu scadențe fixe.

5. Acoardă împrumuturi pe lângă amanetare de efecte (lombard).

6. Acoardă credite cambiale și de cont curent cu acoperire ipotecară, sau de alta natură.

7. Îngrășează afaceri economice și tot felul de afaceri de bancă.

11—12

Direcțiunea.